

กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้าน เรื่องชุก “กงเกวียน กำเกวียน”

THE PROCESS OF CREATING A FOLK MUSICAL: CHOO CHOK “KONG KWIAN KUM KWIAN”

ศิราภรณ์ ลินดาพรประเสริฐ*, สุรัตน์ จงดา* และสุกสันติ แวงวรรณ*

SIRAPON LINDAPONPRASERT, SURAT JONGDA AND SUKSANTI WANGWAN

(Received: September 16, 2023; Revised: October 30, 2023; Accepted: April 25, 2024)

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชุก “กงเกวียน กำเกวียน” เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารทางวิชาการ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล สู่การสร้างสรรค์ผลงาน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชุก “กงเกวียน กำเกวียน” มีแนวคิดการสร้างสรรคการแสดงมาจาก ความเชื่อ ความศรัทธาในพระมหาเวสสันดร ซึ่งเป็นชาดกของชาวอีสาน นำมาบูรณาการกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ในรูปแบบการแสดงละครเพลง ซึ่งรูปแบบทำนองเพลงและการขับร้องนั้นจะเป็นภาษาท้องถิ่น รูปแบบของการแสดง ดำเนินเนื้อเรื่องด้วยการร้องสลับกับการเจรจาอย่างละคร ใช้วงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดนตรีสากลและดนตรีอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มอรรถรสในการแสดง แบ่งออกเป็นสี่องก์ คือ องก์ที่หนึ่ง กลัดกลุ้ม องก์ที่สอง ลุ่มหลง องก์ที่สาม วงกต องก์ที่สี่ ชดใช้กรรม บทละครมีการประพันธ์ด้วยฉันทลักษณ์ที่มีความโดดเด่นของภาษาถิ่นอีสาน นักแสดงชายและหญิงจะต้องสามารถร้อง และพูดสำเนียงอีสานได้ การออกแบบลีลาท่ารำพื้นบ้านอีสานผสมผสานผสานลีลานาฏศิลป์ไทยและการเคลื่อนไหวแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย เครื่องแต่งกายจะเป็นแบบวรรณะพราหมณ์ และนักบวช องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) การบูรณาการศิลปะการแสดงละครเพลงรูปแบบใหม่ ประกอบด้วย (1) รูปแบบการแสดงหมอลำผสมผสานละครเวที (2) รูปแบบการร้องเพลงพื้นบ้านอีสาน และการร้องแร็ป (3) รูปแบบเพลงที่หลากหลาย 4 รูปแบบ คือ หมอลำ เทคนักร้องอีสาน

* นักศึกษาหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Doctor of Fine Arts Program in Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

** สาขาวิชานาฏศิลป์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Fine Arts Program in Dramatic Arts, Graduate School, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

*** สาขาวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Fine Arts Program in Dramatic Arts, Angthong college of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

เพลงลูกทุ่งอีสาน และเพลงไทยเดิม 2) ประโยชน์ในการพัฒนาและสร้างการเรียนรู้ด้าน
จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่ 3) แนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยมิติศิลปวัฒนธรรม

คำสำคัญ : กระบวนการสร้างสรรค์ ละครเพลงพื้นบ้าน ชูชก

Abstract

This article aims to study the process of creating the Isaan folk song Chuchok "Gong Kwian Kam Kwian." Data were collected through interviews and academic documents, which were then used to analyze the creative work. The results of the study revealed that the process of creating the Isaan folk song *Chuchok* "Gong Kwian Kam Kwian" is based on the belief and faith in Phra Maha Vessantara, a Jataka story that holds significance for the Isaan people. The song integrates Isaan folk performing arts in the form of a musical performance. The melody and singing style are performed in the local language, with the show format combining singing and dialogue, resembling a drama. Isaan folk music bands, along with international music and electronic music, are used to enhance the performance. The show is divided into four acts: Act One: Grief, Act Two: Enchantment, Act Three: Maze, Act Four: Atonement for Karma. The elements of the play are written with the distinctive prosody of the Isaan dialect. Both male and female actors must be able to sing and speak with an Isaan accent. The choreography for Isaan folk dance combines traditional Thai dance styles with contemporary dance movements. The costumes reflect the attire of the Brahmin caste and monks. The knowledge gained from the creation includes: 1) The integration of performing arts into a new form of drama and musical theater, consisting of: (1) A Mor Lam performance format combined with stage play (2) Isaan folk singing and rapping styles (3) Four diverse styles of music: *Mor Lam*, Isaan sermon, Isaan country music, and traditional Thai songs. 2) The benefits of developing ethical learning for the new generation. 3) Guidelines for promoting the economy through arts and culture.

Keywords: Process of Creating, Folk Music, Chuchok

บทนำ

บุญพระเวส หรือ บุญผะเหวด คือ การทำบุญหรือฟังเทศน์ เรื่องพระเวสสันดรชาดกหรือเทศน์มหาชาติ จำนวน 13 กัณฑ์ เพื่อรำลึกถึงพระเวสสันดรผู้ซึ่งบำเพ็ญเพียรอันยิ่งใหญ่ด้วยการบริจาคทาน หรือทานบารมีในพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะมาเสวยพระชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน ด้วยเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติครบทั้ง 13 กัณฑ์จบภายในวันเดียว อาณิสสนั้นจะดลบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย (สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562, น. 105)

จากข้อความข้างต้น ผู้สร้างสรรค์ได้มีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแสดง แสง สี เสียง ให้กับจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาในการจัดการแสดง แสง สี เสียง ในทุก ๆ ปี จะมีรูปแบบการจัดการแสดงในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและลดความน่าสนใจแก่ผู้รับชม อีกทั้ง ยังขาดการนำเทคนิคพิเศษเข้ามาบูรณาการกับการแสดงให้เกิดความทันสมัย เพิ่มอรรถรสแก่ผู้รับชมเพื่อให้เข้ากับยุคปัจจุบัน โดยที่ยังไม่มีผู้ริเริ่มสร้างสรรค์การแสดงรูปแบบใหม่ขึ้นมา ดังนั้น ผู้สร้างสรรค์จึงมีความสนใจศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงการออกแบบแนวคิด และองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดงละครเพลงพื้นบ้าน เช่น บทบาทของตัวละครในการแสดง นักแสดง ลีลาท่าทาง ดนตรี บทเพลง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบในการแสดงเครื่องแต่งกาย และเทคนิคพิเศษ ทั้งนี้ การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงละครเพลงพื้นบ้านถือว่าเป็นการพัฒนาศิลปะการแสดงละครเพลงพื้นบ้านอีสานให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานละครเพลงพื้นบ้านอีสาน “เรื่องมหาเวสสันดรชาดก” จากคติความเชื่อ ความศรัทธาในคำสอนจากพุทธชาดก ผสมผสานกับศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นการประชาสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมให้กับจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ประเพณีประจำจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้ที่มีความสนใจ และสามารถทำให้ผู้ที่สร้างสรรค์งานในลักษณะเดียวกันนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบใหม่ในแบบฉบับละครเพลงพื้นบ้านอีสานต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน”

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ การศึกษาค้นคว้าเป็นกระบวนการหนึ่งในงานวิจัยที่เป็นส่วนสำคัญในการนำข้อมูลไปประกอบการสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นประจักษ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์มหาชาติ (บุญผะเหวด) พระเวสสันดรชาดก กัณฑ์ชูชก
2. ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน อาทิ ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ แนวคิดคุณธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่ ละครเพื่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21
3. สัมภาษณ์ ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรม การแสดงอีสาน ตลอดจนประสบการณ์ตรงจากผู้สร้างสรรค์ในการแสดง แสง สี เสียง เรื่องพระเวสสันดรชาดก ของจังหวัดร้อยเอ็ด
4. รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำสู่การสร้างแนวคิดและรูปแบบการแสดงละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่องชูชก (กงเกวียน กำเกวียน)
5. ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมการแสดงอีสาน เพื่อยืนยันข้อมูลการสร้างสรรค์ผลงาน
6. เผยแพร่สู่สาธารณชน

กระบวนการสร้างสรรค์

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานละครเพลงพื้นบ้าน เรื่องชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องการเทศน์มหาชาติ (บุญผะเหวด) พระเวสสันดรชาดก กัณฑ์ชูชก เพื่อนำมาสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน โดยดำเนินการวิจัยและสร้างแบบสอบถามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบของการแสดงพื้นบ้านอีสาน แนวคิด คติความเชื่อเกี่ยวกับบวรธรรมกรรมอีสาน เรื่องพระเวสสันดรชาดก ของจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการในการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่องซุก “กงเกวียน กำเกวียน”

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านชาดกอีสานและคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์แนวคิดที่จะนำมาสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน และเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้าน เรื่องซุก “กงเกวียน กำเกวียน”

วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในกลุ่มนี้ ผู้สร้างสรรค์เลือกผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชาดกอีสาน และคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับการยอมรับในสังคม โดยแบ่งออกเป็น (1) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงพื้นบ้าน จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โยธิน พลเขต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐ รัฐเจริญ (2) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์และการแสดงพื้นบ้าน จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ นางฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2536 สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) นายฉลาด ส่งเสริม (ป.ฉลาดน้อย) ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2548 สาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) (3) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชาดกอีสานและคำสอนในพระพุทธศาสนา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ พระพรหมวชิโรโสภณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต) พระราชปริยัติวิมล (สายัณห์ ปญฺญาวชิโร) และนายยุทธนา บุศเนตร วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนที่ 4 สร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านเรื่องซุก “กงเกวียน กำเกวียน” โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชาดกอีสาน และคำสอนในพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักในการวางโครงสร้างองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ บทละคร ผู้แสดงเครื่องแต่งกาย บทเพลง ฉากและอุปกรณ์ในการแสดง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของขนบและจารีตของวรรณกรรมการแสดงพื้นบ้านอีสาน มาเป็นกรอบในการสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 5 ประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) วิพากษ์ผลงานการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่องซุก “กงเกวียน กำเกวียน” โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชาดกอีสาน และคำสอนในพระพุทธศาสนา และให้ข้อเสนอแนะด้วยแบบประเมินที่ผู้สร้างสรรค์สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนน

ขั้นตอนที่ 6 ปรับแก้ไข บทละคร บทเพลง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 7 นำเสนอผลงานโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ จัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์สู่สาธารณะ

ผลการสร้างสรรค์

ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ จำนวน 13 กัณฑ์ ตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ขนบและจารีตของวรรณกรรมการแสดงพื้นบ้านอีสาน ในขั้นตอนต่อมาผู้สร้างสรรค์ได้จัดวางองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ ออกแบบบทบาทในการแสดงของตัวละคร คัดเลือกนักแสดงออกแบบลีลาท่าทางในการแสดง เครื่องแต่งกายสำหรับตัวละคร ทำนองและบทร้อง อุปกรณ์ในการแสดง องค์ประกอบของเวทีและฉาก รวมไปถึงแสง สี เสียงและเทคนิคพิเศษ ซึ่งรูปแบบการแสดงละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่องซุชก “กงเกวียน กำเกวียน” แบ่งออกเป็น 4 องก์ คือ องก์ที่ 1 กลัดกลุ้ม : นางอมิตตามีความทุกข์ใจที่ถูกเหล่านางพราหมณ์ในหมู่บ้านทุตีและทำร้าย เพราะความอิจฉาริษยาในหน้าที่ศรีภรรยาที่นางได้ปฏิบัติต่อซุชก นางอมิตตาจึงได้ร้องขอให้ซุชกเดินทางไปขอสงกุมาร คือ กัณหาและชาลี จากพระเวสสันดรมาเป็นทาสรับใช้ องก์ที่ 2 ลุ่มหลง : ซุชกเกิดความสงสารนางอมิตตาที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจจากเหล่านางพราหมณ์ ด้วยความลุ่มหลงในความรักที่มีต่อศรีภรรยา จึงยอมทำตามความต้องการของนางอมิตตา องก์ที่ 3 วงกต : ซุชกได้เดินทางรอนแรมในป่าด้วยความเหน็ดเหนื่อยและสับสนเนื่องจากเส้นทางไปยังเขาวงกตมีความยากลำบากและมีความสลับซับซ้อน ด้วยความเจ้าเล่ห์ของซุชกจึงได้ใช้กลอุบายหลอกล่อให้พราณเจตบุตร และอจุตฤาษีหลงกลและชี้ทางที่จะไปยังอาศรมของพระเวสสันดร องก์ที่ 4 ชดใช้กรรม : พระเวสสันดรได้ประทานกัณหาชาลีให้แก่ซุชกตามความประสงค์ แต่สงกุมารไม่ยอมไปกับซุชก จึงถูกซุชกขุดกระซางโดยปราศจากความเมตตา เนื่องจากผลแห่งวิบากกรรมของกัณหา และชาลี ได้กระทำไว้กับซุชกในอดีตชาติปางก่อนที่เชื่อว่าซุชกเกิดเป็นวัว สงกุมารเกิดเป็นพ่อค้าวัว และได้กระทำการเข่นฆ่าวัวด้วยความทารุณ ด้วยผลแห่งกรรมจากอดีตชาติจึงได้กลับตามสนองเปรียบเสมือน “กงเกวียน กำเกวียน” องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วย

ทำนองเพลงและบทร้อง

บทละครใช้รูปแบบการดำเนินเรื่องราวด้วยการร้องเพลง สลับกับการเจรจา โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดนตรีสากล และดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ ในการแสดงประกอบด้วย หมอลำ เทชนั้แหล่อีสาน เพลงลูกทุ่งอีสาน รวมไปถึงการผสมผสานการร้องเพลงไทยเดิม เจริญของตัวละครด้วยสำเนียงอีสาน ใช้ดนตรีบรรเลงประกอบการแสดงด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ แคน พิณ โหวด กลอง โปงลาง ปี่ภูไท ซอ ฉาบ

องค์ที่ 1 กลัดกลุ้ม

เพลงเคียดแค้น

ตั้งแต่อดีตมา	มันโผล่เข้ามาในหมู่บ้านเรา
เก็บผักตักน้ำคำเช้า	ดูแล้วเฒ่า เอาอกเอาใจ
ผิวเราเลยเผื่อใจ	ว่าอดีตช่างดีเหลือหลาย
จึงดำดีเราไม่วาย	คบแค้นแสนอายุต้องไถ่มันหนี

เจรจา : “เต็มที่แล้ว สิหาแป้วหาป่อง ขวนนางพราหมณ์พี่น้อง พี่น้องมาหาช่องซ้อยกัน มื้อนั้น สิบเก้าถึงกันมันเอง บ่เกรงคนนินทา อดีตต้องหนีแท้”

“ทำนองเพลงลูกทุ่งอีสาน ผสมทำนองลำ”

องค์ที่ 2 ลุ่มหลง

เพลงขอทำเพื่อนาง

ฟังเกิดคนดี	ว่าความรักของพี่นั้นมีเพียงไหน
รักนางมันคงซื่อตรงยิ่งใหญ่	มอบดวงใจอดีตมา
ขอนวลนงคราญ	อย่าคิดหนีจากบ้านไปเลยหนา
ขอทำเพื่อนางจนร้างชีวา	ไ้อักรรยาของชูชกเอ๋ย

“ทำนองเพลงลูกทุ่ง บรรเลงดนตรีประกอบคำร้อง ผสมเปียโน และเครื่องสายสากล”

องค์ที่ 3 วงกต

เพลงพิศวง วงกตคีรี

กล่าวถึงวงกต	บรรพตพวงพี
เป็นเขตคีรี	หิมพานต์พนา
หมอกเหมยมา	ตระหง่านภูผา
ดอกดวงมาลา	สลัสนอน
ยางยุงสูงใหญ่	นกไพรบินว่อน

สัตว์พงดงดอน	สัญจรนอนไพร
ลดเลี้ยวเคี้ยวคด	เลี้ยวลดคดไป
งูเลื้อยฉันไค	ฉันนั้นเส้นทาง
พันดอยร้อยภู	เดินอยู่ท่ามกลาง
ป่าสูงยุงยาง	เสื่อข้างป่าชะนี้

เจรจา : “จักผีเป่า ผีโพง ผีป่า เบ่งกะคือป่าช้า หมาจอกเห่าหอน หินก่ายก้อน ลางบ่อน
เป็นธาร หิมพานต์วงกต ดำดงแดนด้าว”

“ทำนองแหล่ผสมทำนองลำ ผสมดนตรีอีสานร่วมสมัย และเสียงดนตรีสังเคราะห์”

องค์ที่ 4 ชุดใช้กรรม

เพลงกล่อมน้อง

นอนสาเดื่อน้องหล่า	ไ้กัณหาอย่าได้ให้อำ
คิดว่าเป็นเวรกรรม	สุดชอกช้ำก็จำต้องทน
พ่อเอาให้เขาแล้ว	ไ้้องแก้วอย่าได้หมองหม่น
เรายังมีกันสองคน	คงรอดพ้นทุกอันตราย

เจรจา : “อ้ายสิเอาฮ่มไม้นี้ละต่างฉัตรทอง อ้ายสิเอาทรายกองนี้ต่างหมอนนอนนุ่ม พื้สิเอา
พุ่มไม้นี้ต่างมุ้งมานับ พื้สิเอากกฮังนี้ละแทนหอห้อง เอาเสียงตุเวียฮ้องแทนนางสนมกล่อม
ให้เจ้านอนอ่อมล่อม นอนแล้วอย่าตึง”

“ทำนองเพลงลูกทุ่งผสมทำนองลำทางยาว บรรเลงดนตรีอีสาน”

นักแสดง

คุณสมบัติของนักแสดงละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่องซุชก “กงเกวียน กำเกวียน”
จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทยและทักษะ
ในการแสดงร่วมสมัย มีรูปร่างหน้าตาและบุคลิกเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร
เป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ในด้านการแสดง และมีความสามารถในการขับร้องเพลงพื้นบ้านอีสาน
เช่น หมอลำ ผญา และบทการเจรจา ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจในภาษาถิ่นอีสานได้เป็นอย่างดี
โดยมีตัวละครในเรื่องแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้นักแสดงจำนวน 29 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวละครหลัก 5 คน คือ ซุชก พระเวสสันดร กัณหา ชาลี นางอมิตตา

กลุ่มที่ 2 ตัวละครรอง จำนวน 15 คน คือ พราหมณ์ชายและหญิง พราหมณ์บุตร

อจุตฤาษี

กลุ่มที่ 3 ตัวละครเสริม จำนวน 9 คน คือ พ่อคำวัว วัว เขาวงกต

เครื่องแต่งกาย

การออกแบบและสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่องชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” ผู้สร้างสรรค์ได้เริ่มจากวิเคราะห์ตัวละคร บุคลิก ตามเรื่องราวของบทละคร แล้วจึงกำหนดเครื่องแต่งกายตามลักษณะเฉพาะของตัวละคร โดยแต่งกายแบบวรรณะพราหมณ์และการแต่งกายแบบนักบวช จากนั้นกำหนดแบบร่างเครื่องแต่งกาย จากนั้นนำเสนอเครื่องแต่งกายแบบร่างต่อผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำสู่การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ภาพที่ 1 ชูชก
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 2 พระเวสสันดร
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 3 ชาลี กัณหา
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 4 นางอมิตตา
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 5 นางพราหมณ์
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 6 พรานเจตบุตร
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 7 อจุตถาษี
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 8 พราหมณ์
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 9 เขาวงกต
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 10 พ่อค้า-แม่ค้าวัว
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

การออกแบบลีลา

กำหนดแนวคิดในการออกแบบลีลาจากทำรำมาตรฐานตามแบบฉบับของนาฏศิลป์ไทย กระบวนท่ารำจากการฟ้อนพื้นบ้านอีสาน และกระบวนท่ารำที่สื่อถึงประเด็นต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบทละคร บุคลิกตัวละคร และอารมณ์ของตัวละคร ทั้งนี้มุ่งเน้นนำเสนอความงดงามของท่ารำเพื่อสุนทรียะทางการแสดงเป็นสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การออกแบบลีลากระบวนท่ารำมาตรฐานตามแบบฉบับของนาฏศิลป์ไทย

ภาพที่ 11 ท่าแขกเต้าเข้ารัง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

2. การออกแบบลีลากระบวนท่ารำจากการฟ้อนพื้นบ้านอีสาน

ภาพที่ 12 ท่าเต่าลงหนอง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

3. การออกแบบลีลากระบวนท่ารำแบบผสมผสานท่าทางธรรมชาติ
ทำนาฏศิลป์ไทยและทำนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน

ภาพที่ 13 ท่าตัดดอกไม้ของหญิงสาวในการแสดงระบำนางพราหมณ์
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 14 ทำลวงตา ในการแสดงระบำเขาวงกต
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

การใช้พื้นที่บนเวที

นอกจากการออกแบบลีลาประกอบการแสดงละครเพลงพื้นบ้านนั้น ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดการใช้พื้นที่บนเวทีให้มีความหลากหลาย พร้อมทั้งสอดคล้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์ของเรื่องราวในละครอย่างมีเอกภาพ ซึ่งประกอบด้วย การใช้พื้นที่แบบเดี่ยว การใช้พื้นที่แบบคู่ การใช้พื้นที่แบบสมดุลและไม่สมดุล เป็นต้น

ภาพที่ 15 การใช้พื้นที่แบบสมดุล ในฉากกระบำนางพราหมณ์
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 16 การใช้พื้นที่แบบไม่สมดุล ในฉากกระบ่าเขาวงกต
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

การออกแบบฉาก แสง สี เสียงและสื่อเทคโนโลยี

ผู้สร้างสรรค์ออกแบบฉากที่เป็นพื้นหลังด้วยการใช้จอแอลอีดี โดยการฉายภาพตามเหตุการณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการกำหนดใช้แสงสีขาวยเพื่อสื่อให้ตัวละครมีความโดดเด่น สีเหลืองเพื่อสื่อถึงความตื่นเต้น สีฟ้าสื่อถึงความเศร้า สีแดงสื่อถึงความลึกลับน่ากลัว และแสงเงาสื่อถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเพิ่มรรถรสในการแสดงให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

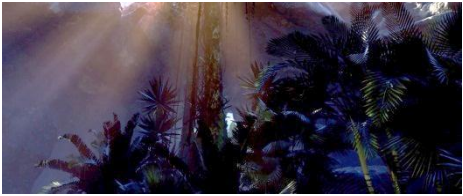
ตารางที่ 1 ฉากและแสงสีมัลติมีเดียประกอบการแสดง

ลำดับฉาก	แบบร่างออกแบบฉากประกอบการแสดง	ข้อมูลประกอบ
องค์ปฐมบท ฉากที่ 1 กงเกวียน กำเกวียน		มัลติมีเดีย: Keyword แสง: สีดำ ตัวอักษรสีแดง สื่อถึงเลือดที่ไหลบนข้อความ
ภาพจิตรกรรม พระเวสสันดรชาดก ทั้ง 13 กัณฑ์		มัลติมีเดีย: จิตรกรรม พระเวสสันดรชาดก เล่าเรื่อง เหมือนกับผ้าผะเหวด แสง: สีทองประกาย
องค์ที่ 1 กลัดกลุ้ม ฉากที่ 2 หมู่บ้าน พราหมณ์		มัลติมีเดีย: หมู่บ้านพราหมณ์ ตอนกลางคืน มีพระจันทร์ แสง: แสงสีดำนวล
		มัลติมีเดีย: หมู่บ้านพราหมณ์ ตอนกลางวัน มีท้องฟ้าและ ก้อนเมฆ แสง: สีขาวสว่าง
องค์ที่ 2 กลุ่มหลง ฉากที่ 3 บ้านซุขก		มัลติมีเดีย: บ้านซุขกตอน กลางวัน มีท้องฟ้าและก้อนเมฆ แสง: สีขาวสว่าง
		มัลติมีเดีย: บ้านซุขกตอน กลางคืนมีท้องฟ้าและดาว ระยิบระยับ แสง: สีดำสลัว

ตารางที่ 1 ฉากและแสงสีมัลติมีเดียประกอบการแสดง (ต่อ)

ลำดับฉาก	แบบร่างออกแบบฉากประกอบการแสดง	ข้อมูลประกอบ
องก์ที่ 3 วงกต ฉากที่ 4 ป่าเขาวงกต		มัลติมีเดีย: ภาพป่าลึกลับ เขาวงกต แสง: สีดำสลัวมีหมอกควัน
		มัลติมีเดีย: ภาพป่าลึกลับเขา วงกตเวลากลางวัน แสง: แสงสว่าง ลักษณะเวลา กลางวัน ที่ถูกบดบังด้วยต้นไม้
องก์ที่ 3 วงกต ฉากที่ 5 แม่น้ำ ยามกลางคืน		มัลติมีเดีย: ภาพริมแม่น้ำเวลา กลางคืน แสง: แสงไฟมืดสลัว
องก์ที่ 4 ชุดใช้ กรรม ฉากที่ 6 สายฝน โปรยปราย		มัลติมีเดีย: ภาพประกาย สีทองเหมือนตั่งสายฝน แสง: แสงระยิบระยับสีทอง พื้นหลังสีดำ
องก์ที่ 4 ชุดใช้ กรรม ฉากที่ 7 หยาดน้ำ		มัลติมีเดีย: ภาพคันโทหยาด น้ำไหลลงมือ แสง: แสงระยิบระยับสีทอง พื้นหลังสีดำ
องก์ที่ 4 ชุดใช้ กรรม ฉากที่ 8 ป่าอาศรม พระเวสสันดร		มัลติมีเดีย: ภาพป่าอาศรม พระเวสสันดรเวลากลางวัน แสง: แสงสว่างสีขาว
		มัลติมีเดีย: ภาพป่าอาศรม พระเวสสันดรช่วงเวลากลางคืน มีพระจันทร์และดาวระยิบระยับ แสง: แสงไฟมืดสลัว

ตารางที่ 1 ฉากและแสงสีมัลติมีเดียประกอบการแสดง (ต่อ)

ลำดับฉาก	แบบร่างออกแบบฉากประกอบการแสดง	ข้อมูลประกอบ
องค์ที่ 4 ชุดใช้ กรรม ฉากที่ 9 ป่าพงไพร		มัลติมีเดีย: ภาพป่า ที่ซุกซุกพา สองกุมารรอนแรมเดินทางกลับ แสง: แสงไฟมืดสลัว
องค์ที่ 4 ชุดใช้ กรรม ฉากที่ 10 เมฆมืดมัว และฉากจบ		มัลติมีเดีย: ภาพฉากพระจันทร์ ที่ถูกบดบังด้วยเมฆสีดำมืด ครึ้มกลายเป็นสีแดง แสง: แสงไฟสีแดง และสีดำ มืดสลัว
		มัลติมีเดีย: Keyword แสง: สีดำ ตัวอักษรสีแดง สื่อถึงเลือดที่ไหลบนข้อความ

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

สรุป

กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” เป็นการสร้างแนวคิดการแสดงละครเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบละครเพลง โดยยึดหลักความเชื่อ ความศรัทธาในพระมหาเวสสันดรชาดกของชาวอีสาน ซึ่งนับถือและยึดมั่นคำสอนในพระพุทธศาสนา เชื่อในการสั่งสมบุญบารมีเพื่อเป็นทุนในภพหน้าหรือชาติหน้า ดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่ายซึ่งปรากฏเห็นในงานบุญประเพณีต่าง ๆ เช่น การเทศน์มหาชาติ หรือประเพณีงานบุญผะเหวด อันนำมาซึ่งการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” โดยผู้สร้างสรรค์ได้บูรณาการศิลปะการแสดงหลากหลายแขนง และนำเสนอรูปแบบการแสดงละครเพลงพื้นบ้านที่ต่างไปจากการแสดง แสง สี เสียง เรื่องพระเวสสันดรชาดก ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีองค์ประกอบการแสดงดังนี้

1. ทำนองเพลงและบทร้อง ใช้รูปแบบการดำเนินเรื่องราวด้วยการร้องเพลงสลับกับการเจรจา โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดนตรีสากล และดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบการแสดงประกอบด้วย หมอลำ เทคนั้แหล่อีสาน เพลงลูกทุ่งอีสาน รวมไปถึงการผสมผสานการร้องเพลงไทยเดิม เจริญของตัวละครด้วยสำเนียงอีสาน

ใช้ดนตรีบรรเลงประกอบการแสดงด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ แคน พิณ โหวด กลอง โปงลาง ปี่ภูไท ซอ ฉาบ เป็นต้น

2. นักแสดง กำหนดคุณสมบัตินักแสดงละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” โดยดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทย และทักษะการแสดงร่วมสมัย

2) มีรูปร่าง หน้าตา และบุคลิกเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร

3) เป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ในด้านการแสดง

4) เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงพื้นบ้านอีสาน หมอลำ ผญา และบทการเจรจา

5) มีความเข้าใจในภาษาถิ่นอีสานได้เป็นอย่างดี

โดยมีตัวละครในเรื่องแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 29 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวละครหลัก 5 คน คือ ชูชก พระเวสสันดร กัณหา ขาลี นางอมิตตา กลุ่มที่ 2 ตัวละครรอง จำนวน 15 คน คือ พรหมณ์ชายและหญิง พรานเจตบุตร อจตุตยาธิ กลุ่มที่ 3 ตัวละครเสริม จำนวน 9 คน คือ พ่อคำวัว วัว เขาวงกต

3. แต่งกายแบบวรรณะพรหมณ์และการแต่งกายแบบนักบวช โดยสอดคล้องกับตัวละคร บุคลิก ตามเรื่องราวของบทละคร

4. การออกแบบลีลาจากโครงสร้างท่ารำหลักจากแม่บทอีสาน ผสมผสานผสานท่าทางนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งการเคลื่อนไหวแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย

5. การใช้พื้นที่บนเวทีอย่างหลากหลาย พร้อมทั้งสอดคล้องสัมพันธ์กับเหตุการณ์ของเรื่องราวในละครอย่างมีเอกภาพ ซึ่งประกอบด้วย การใช้พื้นที่แบบเดี่ยว การใช้พื้นที่แบบคู่ การใช้พื้นที่แบบสมดุลและไม่สมดุล เป็นต้น

6. การออกแบบฉาก แสง สี เสียงและสื่อเทคโนโลยี กำหนดใช้จอ LED โดยการฉายภาพตามเหตุการณ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการกำหนดใช้แสงสีขาวยเพื่อสื่อให้ตัวละครมีความโดดเด่น สีเหลืองเพื่อสื่อถึงความตื่นเต้น สีฟ้าสื่อถึงความเศร้า สีแดงสื่อถึงความลึกลับน่ากลัวและแสงเงาสื่อถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเพิ่มอารมณ์ในการแสดงให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” มีแนวคิดหลักมาจากความเชื่อ ความศรัทธาในพระมหาเวสสันดรชาดกของชาวอีสาน โดยนำเสนอ “ชูชก” ที่เป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นด้านรูปลักษณ์ การแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบของชูชก ที่เป็นสัญลักษณ์ให้ผู้ชมรับรู้และเข้าใจว่าตัวละครตัวนี้คือใคร สอดคล้องกับ จักริน จุลพรหม (2560, น. 145-146) ที่กล่าวว่า บุคลิกของชูชก (Jujaka) ซึ่งเป็นตัวละครในเวสสันดรชาดก (VessantaraJataka) มีรูปลักษณ์เป็นชายแก่หน้าตาน่าเกลียด ถือไม้เท้าและสะพายย่าม มีอุปนิสัยและบุคลิกที่สังคมรังเกียจ ซึ่งกระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบของละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” มุ่งเน้นการใช้ละครเพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเรื่องทานบารมี กฎแห่งกรรม ที่นำเสนอผ่านเนื้อเรื่องจากเวสสันดรชาดก สอดคล้องกับ ภัทรศิลป์ สุกัญศีล และกิตติ มีชัยเขตต์ (2561, น. 71) ที่ศึกษาเรื่อง ละครเพื่อการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 พบว่า “ละครเพื่อการศึกษา” เป็นสื่อกลางและเป็นกลยุทธ์สำคัญในการนำไปใช้บูรณาการทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้นำไปใช้ต้องคำนึงถึงกฎพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยละคร คือ ละครถูกนำมาใช้เพื่อค้นหาการกระทำ ทศนคติ คุณค่า และความสัมพันธ์ของมนุษย์ ผ่านเรื่องที่แต่งขึ้นในการสร้างบทบาทสมมติ โดยผ่านมุมมองของผู้มีส่วนร่วมทั้ง 2 ฝ่าย นั่นคือ ผู้สอนและผู้เรียน ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ทั้งคู่รู้สึกปลอดภัย ซึ่งจะเป็นกระจกสะท้อนซึ่งกันและกัน ในขณะที่ประกอบกิจกรรมการละคร ยังเห็นว่าการพัฒนามนุษย์ด้วยการใช้กระบวนการของละครจึงจะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

กระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” มีขั้นตอนในการสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การสร้างแนวคิด 2) การกำหนดรูปแบบการแสดง 3) การสร้างองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ (1) บทละคร (2) ดนตรีประกอบการแสดง (3) นักแสดง (4) ลีลาท่ารำ (5) เครื่องแต่งกาย (6) ฉาก แสง สี และสื่อเทคโนโลยี (7) การเผยแพร่สู่สาธารณชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น. 225) ที่กล่าวว่า นาฏยประดิษฐ์เป็นนวัตกรรมการออกแบบและประกอบสร้างการกำหนดแนวคิดของเนื้อหา รูปแบบ การพัฒนาการออกแบบท่าทาง การเคลื่อนไหว แนวทางการวิเคราะห์ดนตรี ความสัมพันธ์ของการแสดงกับฉาก เครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง อุปกรณ์การแสดง การคัดเลือกนักแสดง การฝึกซ้อม ทำให้นาฏยศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้

ละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” มุ่งเน้นการพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่ จากมหาเวสสันดรชาดก โดยนำเสนอเรื่องทานบารมี อันเป็นแก่นเรื่องสำคัญรวมทั้งนำเสนอกฎแห่งกรรมของชูชก กัณหาและชาลี ที่มีความผูกพันกันมาแต่อดีตชาติ ทั้งนี้เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตในยุคของ

การเจริญทางด้านวัตถุ ที่อาจจะขาดคุณธรรมที่เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวสำคัญของจิตใจมนุษย์ สอดคล้องกับ พระสาราญ ปกสฺสโร (สามเพชรเจริญ) และอำนาจ บัวศิริ (2559, น. 145) ที่กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมตนและเยาวชนรุ่นใหม่ให้ทันการเปลี่ยนแปลง ของกระแสโลก ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า โลกไร้พรมแดน เช่น ยุคอาเซียน ยุคโลกาภิวัตน์ เมื่อการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงให้รู้เท่าทัน ความทุกข์จะลดลง ความอยาก็จะเกิดขึ้นในทางบวก คิดได้ รู้คุณค่าในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. วรรณกรรมที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ยังคงมีอีกหลายเรื่องที่สามารถ นำมาสร้างสรรค์ และนำเสนอในรูปแบบของการแสดงละคร เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างเสริมการเรียนรู้โดยใช้วัตรธรรมที่ทันยุคทันสมัย ไม่น่าเบื่อ เพื่อพัฒนาเยาวชน และผู้ที่ได้รับชมได้ตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรม
2. ในการนำเสนอบทวรรณกรรมผ่านรูปแบบของการแสดงละคร ผู้สร้างสรรค์ ควรตระหนักถึงข้อมูลต้นฉบับของบทวรรณกรรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ ไม่ควรมีการดัดแปลง หรือบิดเบือนเรื่องราวจากต้นฉบับในการนำมาสร้างสรรค์ผลงาน
3. ผลงานการสร้างละครละครเพลงพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ชูชก “กงเกวียน กำเกวียน” สามารถนำไปในการจัดการเรียนการสอนด้านจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียน มีความตระหนักถึงเรื่องของกรรม หรือการกระทำ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติตนที่ดี

รายการอ้างอิง

- จักริน จุลพรหม (2560). “ชูชก: จากชาดกสู่งานศิลปะ”. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 37, 1: 140-153.
- พระสาราญ ปกสฺสโร (สามเพชรเจริญ) และอำนาจ บัวศิริ. (2559). “การพัฒนาคุณธรรม เยาวชนรุ่นใหม่”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 3, 3: 136-146.
- ภัทรศิลป์ สุกันต์ศิลป์ และกิตติ มีชัยเขตต์. (2561). ละครเพื่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21. ในศิลปกรรมศาสตร์กับสังคม และวัฒนธรรมร่วมสมัย. การประชุมวิชาการ ด้านศิลปกรรมระดับชาติครั้งที่ 1 (68-72). คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา.
- สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อีสาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.